

Edebiyat

9. Sınıf 3.ÜNİTE: ŞİİR

www.edebiyatnotu.com

Cumhuriyet Döneminde Hece Ölçüsüyle Yazılan Şiir

Hece Ölçüsü Özellikleri

Bir şiirde tüm dizelerde ki heceler eşit sayıda ise bu şiir hece ölçüsüne göre yazılmış demektir.

- Uzun ya da kısa kapalı – açık ayrımı olmadan bütün heceler eşit olması gerekmektedir

- Türk dilinin yapısına en elverişli ve uygun olan ölçü birimi hece ölçüsüdür.

- Çünkü şiirde ki bu ölçü birimi Türklere aittir.

Cumhuriyet dönemi

Şiir örnekleri

- Bütün Yaz
- Ne güzel geçti bütün yaz,
Geceler küçük bahçede...
Sen zambaklar kadar beyaz
Ve ürkek bir düşüncede,
Sanki mehtaplı gecede,
Hülyan, eşiği aşılmaz
Bir saray olmuştu bize;
Hapsolmuş gibiydim bense,
Bir çözülmez bilmecede.
Ne güzel geçti bütün yaz,
Geceler küçük bahçede.

Diğer bir Cumhuriyet
Dönemi şairimiz olan
Faruk Nafiz Çamlıbel'de
hece ölçüsünü
kullanmıştır.
Onun şiirini de
inceleyelim.

- Zafer Türküsü

Yaşamaz ölümü göze almayan
Zafer, göz yummadan koşar da gider.
Bayrağa kanının alı çalmayan
Gözyaşı boşana boşana gider.

Kazanmak istersen sen de zaferi
Gürleyen sesinle doldur gökleri
Zafer dedikleri kahraman peri
Susandan kaçır da coşana gider.

Bu yolda herkes bir ey delikanlı
Diriler şerefli ölümler şanlı
Yurt için döğüşen başı dumanlı
Her zaman bu sandan, o sana gider.

8'li ve 11'li hece ölçülerini başarı ile kullanmış olan bu iki şairimiz Cumhuriyet Dönemi'nin önemli sanatçılarıdır.

2) Cumhuriyet Döneminde Aruz Ölçüsüyle Yazılan Şiir

•Aruz Ölçüsü Özellikleri

- Arap edebiyatına ait bir ölçü birimi olan aruz ölçüsünde dizelerde ki hece sayısının eşit olması gerekmez.
- Önemli olan dizelerde ki açıklık – kapalılık bakımından denk olması gerekir.
- Şiir hangi kalıpla başladıysa o kalıpla bitmek zorundadır.
- Kafiye için kullanılan sözcüklerin aynı türden olması gerekir.
- Edebiyatımızda Cumhuriyet Döneminde aruzu kullanan şairlerden biri olan Yahya Kemal Beyatlı'nın şiirlerinde aruzu rahatlıkla görebiliriz.

Sessiz Gemi

- Artık demir almak günü gelmişse zamandan,
Meçhule giden bir gemi kalkar bu limandan.
- Hiç yolcusu yokmuş gibi sessizce alır yol;
Sallanmaz kalkışta ne mendil ne bir kol.
- Rıhtımda kalanlar bu seyahatten elemli,
Günlerce siyah ufka bakar gözleri nemli.
- Biçare gönüller. Ne giden son gemidir bu.
Hicranlı hayatın ne de son matemidir bu.
- Dünyada sevilmiş ve seven nafile bekler;
Bilmez ki, giden sevgililer dönmeyecekler.
- Birçok gidenin her biri memnun ki yerinden.
Birçok seneler geçti; dönen yok seferinden.

3) Cumhuriyet Döneminde Serbest Tarzda Yazılmış Şiir

- **Serbest Şiir Özellikleri**
- Serbest (özgür) nazım biçimi hiçbir ölçek kullanılmadan yazılan şiirlerdir.
- Şiir yazılırken herhangi bir sınırlandırma yoktur.
- Hece sayılarının şiirde bir önemi yoktur.
- Orhan Veli Kanık serbest nazım biçimini sıklıkla kullanmıştır.

- Vatan İçin
- Neler yapmadık şu vatan için!
Kimimiz öldük;
Kimimiz nutuk söyledik.
- Nazım Hikmet'te serbest nazım şekline şiirlerinde yer vermiştir.
- Ben Beni Bir Daha Ele Geçirsem
- Ben, beni bir daha ele geçirsem,
-abıhayat içersem demiyorum-
Kapılar bir daha açılrsa
Ben bu haneye bir daha girsem
Yaşardım yine böyle kan revan içinde
Yine böyle aşk ile sersem
Ben, beni bir daha ele geçirsem...

A) Nazım Birimi

- **Dize (mısra):** Şiirde ki her bir satıra dize (mısra) denir.
- **Beyit:** İki dizeden oluşan nazım biçimi
- **Üçlük:** Üç dizeden oluşan nazım biçimine denir.
- **Bent:** Şiirde ki üçer, dörder, beşer ya da daha fazla dizelik kümelere denir.
- **Dörtlük:** Dört mısradan oluşan nazım birimidir.

B) Nazım Biçimi

Halk Şiiri Nazım Biçimleri:

Semai, varsağı, mani, türkü, ninni, ilahi, koşma, nefes

Divan Edebiyatı Nazım Biçimleri:

Gazel, Kaside, Kıt'a, Mesnevi, Müstezad, Terci-i Bent, Şarkı, Terkib-i Bent, Rubai, Tuyuğ, Murabba

Batı Etkisi Türk Edebiyatı Nazım Biçimleri:

Serbest nazım, sone, terzarima, triyole

C) Nazım Türleri

1. Divan Edebiyatı Nazım Türleri

Tevhid: Allah'ın birliğini, yüceliğini anlatan manzumelere denir.

Na't: Hz. Muhammed'i övmek için yazılan şiirlerdir.

Medhiye: Padişahları, devlet ve din büyüklerini, dört halifeyi övmek için yazılan şiirlere denir.

Hicviye: Birisinin kusurlarını ortaya koymak ve onu yermek için yazılan yergi şiirleridir.

Mersiye: Ölmüş olan birisini övmek onu anlatmak için yazılan şiirlere denir.

Hezl, Tehzil: Mizah tarzında ki manzumelere denir.

Fahriye: Övünmek için yazılan manzumelerdir.

Lügaz ve Muamma: Bir çeşit bilmecedir.

Sakiname: İçkiden ve sakiden bahsedilen şiiirlerdir.

Surname: Hanım sultanların düğünlerinden ve şehzadelerin sünnet düğünlerinden bahsedilen şiiirlerdir.

Gazavatname: Savaş ve zaferlerden bahsedilen eserlere verilen addır.

Şehrengiz: Bir şehrin güzelliklerini anlatan şiiirlere denir.

Mesneviler: Birçok konuda yazılabilen uzun hikayelere denir.

2. Tasavvuf Edebiyatı Nazım Türleri

İlahi: Allah'ı övmek ve yalvarmak için yazılmış eserlerdir.

Sathiye: Şairlerin manevi yönlerini anlattıkları başka kimse tarafından anlaşılmayan şiirlerdir.

Nefes: Bektaşî şairlerinin yazdığı şiirlere denir.

Şathiyat-ı Sofiyane: Alaylı bir dille inançlardan söz edilen şiir türüdür.

3. Aşık Edebiyatı Nazım Türleri

Güzelleme: Bir kimseyi, yeri, tabiatı öven şiirlerdir.

Koçaklama: Yiğitliği öven ve savaşları konu edinen şiirlere denir.

Taşlama: Konusu yergi olan şiirlere verilen addır.

Ağıt: Ölmüş olan bir kimsenin arkasından söylenen şiirlere denir.

Hikaye, Destan: Çeşitli olayların anlatıldığı uzun şiirlere verilen addır.

Muamma: Bilmece tarzında yazılan şiirlere denir.

Ninni: Çoğu anonim olan çocukların uyuması için söylenen dörtlüklerdir.

Söyleyici: Şairin sesi olan ve şiirde konuşan “ lirik ben” olarak adlandırılan kişi veya varlığa denir.

Durak: Hece ölçüsünde kullanılan ahenk bütünlüğünü sağlamak için dizelerin belli bölümlere ayrılmasıdır.

Ölçü: Şiirde ritmi ve ahengi sağlamak için kullanılır. Aruz ve hece olmak üzere ikiye ayrılır. Bir de ölçüsüzlük birimi olan serbest şiir vardır.

Kafiye: Mısra sonlarında ki aynı seslerin ya da eklerin kullanılmasıyla oluşan benzerliğe denir.

Redif: Dize sonlarında anlamları, yazılışları, görevi aynı olan kelime, kelime grubu ya da eklere denir.

Nakarat: Özellikle Halk şiirimiz de sıklıkla kullanılan ahenk sağlamak adına bir yada birden çok dizenin tekrar edilmesine denir.

Mahlas: Şairin mahlasının geçtiği beyte denir.

Tapşırma: Mahlasın son dördlükte kullanılmasına denir.

D) Manzume ve Şiir Arasındaki Fark

- Sözcüklerin şiirsel söylemler ve ahenk içerdiği olgulara **şiir** denir.
- Günlük kullanılan konuşma dilinin uyaklı ve ölçülü söylemine ise **manzume** denir.
- Bu sebeple her şiir bir **manzumedir**; ancak her manzume bir şiir değildir.

